THOMAS SIJTSMA

Verloren oorlogskind

Een hartverscheurende zoektocht naar een onderduikkind
in een Friese verzetsfamilie en de wonden van
een onvermijdelijke breuk

2022 Prometheus Amsterdam

In libben sûnder wiishiid
is in libben sûnder ljocht
mar in libben sûnder leafde
is in libben om 'e nocht

(Gerrit Breteler, 'Lit ús dêrom drinke')

Woord vooraf

Steeds minder. Steeds minder overlevenden van de Holocaust zijn nog onder ons. Het is een jaarlijks terugkerende gedachte bij de beelden van de herdenking van de bevrijding van vernietigings- en concentratiekamp Auschwitz-Birkenau. Er leven nog maar een paar overlevenden die met eigen ogen de grootste verschrikkingen van de twintigste eeuw hebben gezien. Al zijn ze nooit met velen geweest. Stokoud zijn ze inmiddels, met geboortejaren ergens tussen 1915 en 1944. Het leed voelen ze nog steeds in de nacht wanneer ze de slaap niet kunnen vatten. De ontmenselijking zien ze nog steeds wanneer ze de slaap niet kunnen vatten. De ogen in de richting van het plafond van de warme en veilige slaapkamer, de gedachten bij een kille betonnen ruimte waarin honderdduizenden zijn gedood.

Niet om wat ze deden, maar om wie ze waren.

Ze denken aan het einde van hun ouders, broers, zussen, kinderen, vrienden en buren. Het ene moment staan ze nog naast elkaar op een donker en koud perron, even later zijn ze alleen. Voorgoed. Hun geliefden verdwenen in de eeuwigheid van ons bestaan.

De meeste herinneringen uit een mensenleven vervagen, maar de beelden van toen zullen tot hun dood kraakhelder blijven. Wie het niet met eigen ogen heeft gezien, zal het nooit begrijpen.

Op een paar plekken niet zo heel lang geleden en niet zo heel ver hiervandaan hebben massamoorden plaatsgevonden. In de Holocaust vielen bijna 6 miljoen joodse slachtoffers, onder hen

1,6 miljoen kinderen. Een getal dat iedereen op zich in dient te laten werken. 6 miljoen mensen met familie, 6 miljoen mensen met ambities en dromen, 6 miljoen mensen die geen misdadigers waren. Ruim honderdduizend van hen kwamen uit Nederland. Meer dan de helft werd vermoord in Auschwitz, nog eens een derde deel in Sobibor, anderen in kampen als Bergen-Belsen, Mauthausen en Neuengamme. Slechts enkele joden, soms door geluk, soms door hulp van anderen, meestal door beide, ontkwamen in Nederland aan de Duitse moordmachine. Een van hen vormt de directe aanleiding voor dit boek.

Dit is een boek over onvoorwaardelijke liefde, over mensen bij wie hun moed over de plinten klotst, over vriendschappen en blinde kameraadschap, over moed, over verdraagzaamheid, het goede en het slechte van de mens, maar ook over verraad en vals vertrouwen, over leven in het nu, over de vergankelijkheid, over de onherroepelijke tijd, over dat ik vandaag wilde ruilen voor gisteren, over dingen willen zeggen, maar dat niet meer kunnen omdat ik te laat ben, over trots op familieleden, over een levenslang verdriet, over de reis die we moesten maken, over de ontmoeting die er moest komen en over het verhaal dat we moesten delen. Maar bovenal over twee paar ouders die dezelfde zoon verloren.

Een oude en wijze man drukte mij ooit op het hart dat de wereld een betere plek zou zijn als de mensen meer zouden opstaan tegen het kwaad. Een opmerking die tot het einde der tijden haar waarde zal houden. Zo geloofde hij, en ik moest beloven zijn boodschap in andere gezelschappen te herhalen. Want het kwaad was er, is er en zal weer komen. De man bekleedde nooit een maatschappelijk of politiek vooraanstaande functie, bleef altijd in de coulissen van de geschiedenis staan, maar zijn woorden hadden meer zeggingskracht en bestaansrecht dan die van vrijwel alle machthebbers van zijn tijd.

Hij maakte op basis van ervaringen een eigen indeling van de

wereldbevolking. En hij kon het weten. Hij nam een potlood ter hand, vier vakken kwamen op een wit vel papier. Zijn gerimpelde hand bleek sterk en nog in staat rechte lijnen te tekenen. Vier categorieën mensen bestonden er, zo dicteerde hij: daders, slachtoffers, toekijkers en de verzetters. Hij zag het als zijn persoonlijke missie om verzetters aan te moedigen om grote tragedies en rampen in de toekomst te voorkomen. Hoe hij dat deed? Niet door te schreeuwen, geweld te gebruiken, zijn vuist in de lucht te steken of zichzelf op de voorgrond te zetten. Nee, door op rustige toon en met kalme stem aan schoolklassen en museabezoekers zijn verhaal te doen. Omdat woorden sterker zijn dan geweld.

Toekijkers – die de grootste groep vormden – waren in zijn beleving medeplichtig aan het kwaad. Ze keken toe en lieten het gebeuren. Zij kwamen alleen in opstand als ze persoonlijk werden geraakt. Ook hen probeerde hij bewust te maken van hun gedrag. Hij verwees daarbij naar de Brits-Ierse filosoof en politicus Edmund Burke (1729-1797). Burke stelde: 'All that is necessary for the triumph of evil is that good men do nothing.' In het Nederlands: 'Alles wat nodig is voor de overwinning van het kwaad is dat goede mensen niets doen.' Daarom stond hij na zijn pensionering week na week voor schoolklassen en museumbezoekers. Elke keer weer verkondigde hij deze boodschap. Inmiddels zeker duizenden keren.

Ooit bestond zijn familie in Europa uit 76 leden, een paar jaar later was er geen familie meer.

Het kwaad wint aan omvang als toekijkers niets doen. Dat is de kern van zijn boodschap. Als niemand iets doet en men het heden beleeft als een toeschouwer, voltrekken tragedies zich. Het leven is geen theaterstuk waarbij verhaallijnen al vastliggen en de wereldbevolking als publiek op een stoel kan plaatsnemen. Blinde gehoorzaamheid heeft Europa verwoest. Laat ons dat niet weer gebeuren. Kom in verzet, sta op en grijp in. Elke daad, hoe klein ook – zelfs in een klaslokaal – kan het verschil maken. Of een

leven redden. De oude en wijze man dankt zijn bestaan aan verzetters die hij ruim 75 jaar later nog altijd dankbaar is.

Hun daden zijn in het licht van de wereldgeschiedenis minuscuul en bijna vergeten. Ze bestaan alleen nog in het geheugen van een handvol mensen. Voor de oude man zijn het de belangrijkste handelingen in zijn bestaan geweest. Zonder hen geen leven, zonder hen een enkele reis naar Auschwitz of Sobibor. Zonder hen de gaskamer. Zonder hen een van de 6 miljoen.

Er zijn duizenden verhalen van verzet, van weerstand, van niet willen buigen. Dit is er een van, niet meer of minder bijzonder dan een ander, maar wel dat van mijn familie. Een van de laatste verhalen die uit de eerste hand kunnen worden verteld. Daarom moest het boek *Verloren oorlogskind* geschreven worden.

De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat ik dit boek het liefst nooit op deze manier had geschreven. Voor Harry en Harry. Dit boek is een eerbetoon aan jullie.

1

De open wond

Stemgeluid is niet altijd nodig om de aandacht van mensen te krijgen. Sommigen hoeven zelfs niet eens iets te zeggen. Er zijn is genoeg. Bestaan is genoeg. Omdat de aanwezigen blij zijn dat iemand leeft, knikt, lacht, luistert, liefheeft en bewondert. Mijn 'âlde beppe', overgrootmoeder in het Nederlands, is zo'n persoon die op latere leeftijd eenvoudig de ogen op haar gericht krijgt. Ons respect voor haar is oneindig. Staan kan ze al bijna niet meer, wandelen door het dorp doet ze met de rollator en ondersteunende familieleden. Zolang ze kan, wil Jeltje Bakker-Woudsma zelfstandig wonen. Ook nu ze negentig is geworden, ontvangt ze visite afkomstig uit het hele land in een ruimte die behoort tot het eigendom van de hervormde kerk in haar dorp Engwierum. Gebak en andere lekkernijen voor de achterkleinkinderen zijn met behulp van haar drie dochters en zoon gekocht, koffie wordt geserveerd door de inmiddels volwassen kleinkinderen.

Zittend aan het hoofd van de tafel, als matriarch van de familie Bakker, klinkt vanuit haar een kort en scherp geluid. De hoofden draaien in haar richting. Ze wil ons bedanken, haar kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen, van wie ik er één ben. Voor de aanwezigheid en voor de cadeaus. Het had niet gehoeven.

Voor mij als twaalfjarige achterkleinzoon vormt zij het gezicht van ouderdom. Niemand is zo oud als 'âlde beppe' Jeltje, de moeder van mijn oma, de oma van mijn moeder. Ze is geboren in 1907. Nog voor de Eerste Wereldoorlog zag zij het levenslicht, de

Titanic moest nog gebouwd worden en van een Elfstedentocht had nog niemand gehoord.

De huid van haar hoofd, hals en handen kent diepe rimpels. Ouderdomsvlekken geven haar nog een beetje kleur. Haar grijze haren heeft ze vastgeknoopt op het achterhoofd. Volgens mijn moeder was dat haar ooit zo lang dat ze erop kon zitten. Ze heeft de wereldoorlogen en de crisis van de jaren dertig meegemaakt, en de opkomst van Adolf Hitler. Ze had zich verzet, samen met haar man Berend Bakker. Ze riskeerden hun levens. In dit lokaal van de kerk heeft ze doodsangsten uitgestaan. Volgens de verhalen, die ik van derden wel eens hoorde en die een van de redenen waren waarom ik hoge cijfers bij geschiedenis haalde, zijn hier wapens en munitie op zolder verstopt voor de ondergrondse beweging tegen de Duitse bezetter.

Het belangrijkste middel dat mijn overgrootmoeder tegen de nazi's had, was haar liefde. In hun oude huis, misschien 100 meter van deze feestlocatie vandaan, zat zelfs een joods jongetje verborgen. Berend en Jeltje Bakker waren spinnen in het ondergrondse web waar de bezetter geen vat op kreeg. De Duitsers maakten jacht op hen. Al drukt ze haar achterkleinkinderen op het hart dat ze nooit bang was. Nee, zeker niet, âlde beppe is nooit bang.

Om haar volume op te vijzelen, schraapt ze haar keel. Het geluid kraakt als een oude radio die op de verkeerde frequentie staat. 'Mooi dat jullie hier allemaal voor me zijn.' Ze doelt op alle familieleden die naar het verlaten dorp – winkels en levendigheid zijn langzaam aan het verdwijnen – in het noordoosten van Friesland zijn gekomen. De Waddenzee ligt slechts luttele kilometers verderop. In het holst van de nacht is bij storm het water soms zelfs te horen.

Zij is het middelpunt, Jeltje Bakker-Woudsma, iedereen staat inmiddels dicht bij haar om te horen wat ze zegt.

Die lieve overgrootmoeder is de verbindende factor, haar verjaardag is de enige dag van het jaar dat alle familievertakkingen

uit heel Nederland bij elkaar komen. Vanwege haar worden nog familiedagen georganiseerd. Âlde beppe laat zich graag omringen door familie. Ze weet dat het geen vanzelfsprekendheid is. Al die kinderen, tien kleinkinderen en zesentwintig achterkleinkinderen, ze houdt zielsveel van ze allemaal. Voor mijn verjaardag krijg ik altijd gebreide sokken van haar. Zelfgemaakt. Ieder jaar in de juiste maat. De andere achterkleinkinderen geeft ze hetzelfde.

Âlde beppe kijkt naar de aanwezigen en telt de koppen. De laatste jaren wordt haar gezondheid minder en haar geheugen laat haar soms in de steek. 'Er mist iemand,' zegt ze. 'Mooi dat jullie hier allemaal zijn, maar er mist iemand.'

Ik kijk om mij heen. Haar kinderen zijn er allemaal. De zussen van mijn oma Riekje, Hilde en Sieke, en haar broertje Harm ook. Mijn oma staat naast mij. Ook al hun kinderen zijn naar Engwierum gekomen. Ik zie mijn ooms Romke, Berend en Harry naast mijn ouders staan. Drie lange kerels met een donkere oogopslag. Mijn broertje Ruben en zusje Thirza kijken ook zwijgend toe. Een enkeling mist, maar die heeft zich afgemeld, dat kan mijn overgrootmoeder niet bedoelen. Dat weet ze. Die gezinnen komen op een ander moment, later in de zomer. De verjaardag van âlde beppe slaat niemand over. Elk jaar kan het de laatste zijn.

Iedereen weet wie er mist, maar niemand benoemt de persoon die op de lege plek had moeten staan. De gedachten van de familieleden gaan even terug naar de oorlog. Samen met haar man Berend Bakker ontfermde mijn overgrootmoeder zich over een weerloos joods jongetje in de Tweede Wereldoorlog. Een onderduiker. Hij kwam als baby bij hen, tussen het dwarrelen van de sneeuw door vlak na kerst. Het jongetje was ziek en zat onder de vlekken en wonden. Hulpeloos. Ze zag hem meteen als haar eigen zoon. Ik wist niet meer dan dat hij Harry heette. Waar de joodse onderduiker nu was? Geen idee. Wat er met hem was gebeurd? Geen idee. Mijn ouders wisten het ook niet.

Rond de nek van âlde beppe hing haar leven lang een gouden

ketting met een davidster, als symbool van haar band met het jodendom en het jongetje Harry. Ze hield de ketting zo dicht mogelijk bij haar hart. Net als mijn oma Riekje overigens, die droeg hetzelfde sieraad. Zo hadden ze de kleine Harry, het weeskind uit Amsterdam, bij zich. Ze spraken hem dan misschien niet meer, hij was nooit uit hun leven.

Harry Leo Davids. Zo luidde de volledige naam van het oorlogsbroertje van mijn oma. Hij was nooit aanwezig geweest op een verjaardag van âlde beppe. De exacte reden daarvan werd mij nooit duidelijk. De oorlog was ook al bijna zestig jaar geleden afgelopen. De oorlog die voor elke levende ziel een zware tijd was, en voor Harry misschien nog wel meer dan dat.

Van mijn opa, oma en ouders mocht ik er geen vragen over stellen. Zijn verhaal was een te pijnlijk hoofdstuk in de familiegeschiedenis. Ik zou de pijn en het ongemak van mijn overgrootmoeder vergroten. Âlde beppe kon dat verdriet haar leven lang al geen plaats geven.

Jeltje Bakker-Woudsma was getekend door de oorlog en alle gevolgen daarvan. Ze voedde vier gezonde kinderen op en keek dankbaar terug op haar leven, maar toch kreeg ze het niet voor elkaar haar eigen oorlogswond te dichten. Een diepe snee die niet gehecht kon worden, misschien wilde ze dat ook wel niet. Ik weet het niet, want ik heb als tiener nooit het lef gehad door te vragen.

Wel wist ik dat mijn jongste oom, Harry Kooyenga, bij zijn geboorte in 1970 was vernoemd naar de onderduiker. Geen enkele oom noemde ik bij zijn voornaam. Alleen bij Harry was dat het geval. Romke was oom Romke, Berend was oom Berend. Harry was Harry.

Harry is slechts vijftien jaar ouder dan ik. Met zijn lange, sportieve gestalte, donkere haren en speelse blik doet hij een beetje jongensachtig aan. Het is zo'n oom die liever voetbalt met zijn neefjes en nichtjes dan dat hij uren volwassen gesprekken bij de koffie en het gebak moet voeren. Misschien verklaart dat meteen

de afwezigheid van de aanspreektitel 'oom'. Alle neven en nichten beschouwen hem als iemand uit onze generatie, en niet uit die van onze ouders.

Slechts een enkele keer probeerde ik mijn overgrootmoeder toch te vragen naar de jongen aan wie mijn oom zijn naam te danken had. Net als iedereen wist ik heel goed wie ze miste. Haar emotionele geheugen liet haar zelfs op hoge leeftijd niet in de steek. Als ik haar ernaar vroeg zat ik naast haar in de bejaardenwoning in Engwierum. Ze zei meestal niet veel meer en leek soms afwezig. 'Âlde beppe, wie is dat eigenlijk? Harry?'

Âlde beppe deed haar hoofd voorzichtig opzij zodat haar oor dichter bij mijn mond kwam en glimlachte. Ze legde voorzichtig haar rimpelige hand in mijn haar terwijl ze antwoordde: 'Harry? Och. Dat was zo'n allerliefst kereltje.'

2

Postbode van een kleine gemeenschap

Het leven waarderen is een kunst op zich. Een kunst die Berend Bakker, geboren in de zomer van 1899, al vroeg in zijn leven door een reeks dramatische gebeurtenissen leert beheersen. Voor hem komt de zon op. Vaak zal hij tegenover andere dorpsgenoten en kerkgangers verkondigen dat tevredenheid een groot goed is: 'Wie het kleine niet eert, is het grote niet weerd.' Wanneer de dood als een dief in de nacht familieleden wegneemt, groei je op met de broosheid van het bestaan.

Zijn broer, ook Berend genaamd, overlijdt twee dagen na het zien van het levenslicht. Kindersterfte treft het gezin van zijn ouders Ulrich Bakker en Hiltje Turkstra harder dan andere. Het echtpaar hergebruikt voornamen meerdere keren om namen door te geven aan volgende generaties. Gebruikelijk is het. In Friesland overlijdt rond 1900 zo'n één op de tien van alle geboren kinderen in zijn of haar eerste jaar – omdat er relatief veel borstvoeding wordt gegeven, is dat gemiddeld lager dan in de rest van Nederland.

In het gezin van Bakker bereiken slechts drie van de zeven kinderen de volwassen leeftijd. De meeste anderen worden slechts een paar dagen oud. De oorzaak ligt met name in de armoedige en onhygiënische omstandigheden waarin de inwoners van Engwierum, en de rest van Friesland, leven. Het landelijk gelegen gebied wordt vooral bevolkt door boeren. De boeren bewerken de grond met hulp van de landarbeiders die de krakkemikkige huis-

jes in de dorpskern bevolken. De woningen zijn vuil, stromend water vormt een zeldzaamheid. Geld is er niet. Als het er al is, wordt dat meteen uitgegeven aan voedsel. De enige rijkdom die er bestaat, is de liefde voor elkaar. Voor gezinnen betekent geluk dat hun kinderen de kraamtijd overleven.

In een van die arbeiderswoningen gaat Berend Bakker op volwassen leeftijd wonen. Tegenover de kerk, in 1929, kort na zijn huwelijk met zijn vrouw Jeltje Woudsma, die vanaf die dag Jeltje Bakker-Woudsma heet. Op de dag van de huwelijksvoltrekking, uiteraard in de hervormde kerk, is moeder Hiltje niet meer aanwezig. Zij overleed op haar 53ste aan de Spaanse griep. De pandemie zorgde enkele jaren eerder ook voor de dood van dochter Durkje, die zestien jaar oud werd. Het waren donkere jaren voor de familie Bakker. Berend hielp zijn vader met het schildersbedrijf waar hij kon. Al sinds zijn elfde assisteerde hij hem.

De ouders van Jeltje, Harmen Woudsma en Sytske Oosterhuis, afkomstig uit het naburige Burum, net over de provinciegrens met Groningen, zijn wel beiden aanwezig op de dag van de bruiloft. Net als haar broer Haaije. Vanwege verschillende omstandigheden hebben zij slechts twee kinderen.

In de jaren na de Eerste Wereldoorlog joeg de Spaanse griep door vele huishoudens in Europa. Het was opmerkelijk dat alleen moeder Hiltje en dochter Durkje werden getroffen, aangezien besmettingen snel werden overgedragen. In totaal verloren 38.000 mensen hun leven in Nederland. Dat was een klein aantal in vergelijking met de golf van sterfgevallen wereldwijd. Door de hoge koorts, keelpijn, spierpijn en het overmatige hoesten liep het dodental tot in de tientallen miljoenen. Ook het afgelegen noorden van Friesland ontkwam niet aan de epidemie die oorspronkelijk om zich heen had gegrepen op de slagvelden in Frankrijk en België tijdens de oorlog. In veel dorpen lieten mensen het leven en ook de familie Bakker ontkwam niet aan het verdriet. De dokter beschikte niet over een wondermiddel en daarom werd gebeden

voor genezing. Het ging langzaam, moeder Hiltje bleek kansloos en leed. Na weken van ziekte was de energie uit het lichaam gezogen. Eten ging niet, ademhalen steeds moeizamer. Ze sliep in na een huwelijk van ruim zesentwintig jaar en liet drie kinderen achter, onder wie de jonge Berend, die erg gesteld was op zijn moeder.

Dat gezond kroost krijgen geen vanzelfsprekendheid was, bleek wel uit de geboorteaankondigingen van de kinderen uit het huwelijk van Berend Bakker en Jeltje Bakker-Woudsma. Bij dochters Hilde (1930), Sieke (1932) en Riekje (1936) werd in de krant meteen 'alles wel' toegevoegd, als in: ze zijn in gezonde staat geboren. Over een paar maanden, in het najaar van 1939, hopen ze weer gezegend te worden. Het kind lijkt in oktober gezond ter wereld te komen, volgens de dokter althans. Hij weet dat de kindersterfte in de eerste decennia van 1900 snel is afgenomen.

Berend Bakker kent Engwierum en Engwierum kent Berend Bakker. Het babynieuws gaat snel rond en bij elke woning waar de postbode Berend Bakker enveloppen aflevert, neemt hij een hartelijke felicitatie in ontvangst. Zoals het gaat in afgelegen dorpen kijken bewoners naar elkaar om en leven ze met elkaar mee. Andersom doet Berend Bakker niet anders. Hij weet achter welke voordeur ziekte of geldnood het humeur bepaalt.

Als postbode, de eerste in Engwierum met een eigen postkantoor, kent hij alle ontwikkelingen. In het dorp, waar alle deuren zijn geopend, registreren zijn ogen de bewegingen, het gehoor vult aan. Tijdens zijn dagelijkse ronde kijkt hij vaak even om het hoekje om poolshoogte te nemen van de lichamelijke en geestelijke toestand van zijn dorpsgenoten. Hij vindt dat het bij zijn taak als postbode hoort. De meeste mannen werken op het land, zwoegen tot ze van vermoeidheid geen sjoege meer geven, en hebben geen tijd voor omkijken.

Wie bekommert zich anders om de armen en zwakken? Zijn hart is groot en goed, het geloof in de heilzame werking van de Heer ontzaglijk. 'Voelt het al beter? Kan ik iets voor u betekenen?'

Geruchten en roddels bereiken Berend het eerst, en hij is ook de eerste die ze in de kiem kan smoren. Een geheim is bij hem veilig. Zijn verantwoordelijkheidsgevoel brengt hem in verschillende vooraanstaande posities bij de kerk en in het dorp.

In het terpdorp Engwierum, dat grofweg voor de ene helft uit hervormden en voor de andere helft uit gereformeerden bestaat en daardoor strikt in twee delen is gescheiden, heeft Berend zijn vaste rondgang. De man is rechtlijnig, in woord en gedrag.

Berend Bakker heeft met zijn 1,76 meter geen sterk voorkomen. Volgens vrienden zit de grootste kracht dan ook in zijn hoofd. Een doorzetter is het, terugdeinzen doet hij voor niks of niemand. Zijn calvinistische ideeën hebben diepe wortels in de Friese klei waar Engwierum op gebouwd is. De mores van Berend Bakker sluiten daarop aan: hard werken, soberheid, ingetogenheid en rechtlijnigheid. Als uitgesproken calvinist benadrukt hij de soevereiniteit van God over alle aspecten van het leven. De Bijbel vormt de enige leidraad bij beslissingen.

Zijn rechtlijnigheid wat betreft het geloof zit soms tegen het koppige aan. Aan wie hij liefheeft, is Berend Bakker hondstrouw. Wanneer iemand hem om een dienst of een gunst vraagt, zal hij al voor het nadenken 'ja' antwoorden. De postbode gelooft in het goede van de mens tot eenmaal het tegendeel is bewezen. Bekend in het dorp is de anekdote over Berend wanneer hij lucht krijgt van een overspelige man. Zonder aarzelen waarschuwt hij de verloofde van een paar huizen verderop. 'Hij is niet te vertrouwen. Je verdient beter.' De man in kwestie krijgt niet veel later een standje van Berend. De postbode haalt de man uit zijn woning en zegt op bestraffende toon: 'Ga weg, bedonder haar niet.' Het zal nooit tot een huwelijk komen tussen de twee.

Zwaarmoedig wordt Berend nooit. Zelfs niet bij de grootste tegenslagen, met twee handen houdt hij vast aan het geloof. Goedgeluimd brengt hij de post, hij kent de kunst van het waarderen. Zijn postronde is een zegen van het leven. De lach is nooit ver.